
Oikeusministeriö

Viite: Lausuntopyyntö OM 1/61/2014 19.2.2016

Tutkintavankeuden vaihtoehdot ja järjestäminen

Kriminaalihuollon tukisäätiö (Krits) pitää lähtökohtaisesti hyvänä esitystä tutkintavankeuden vaihtoehdoista. Työryhmän esitykset tehostetusta matkustuskiellosta ja tutkinta-arestista ovat rikoksesta epäillylle ja hänen perheelleen tutkintavankeutta vähemmän haittava vaihtoehto. Ne mahdollistavat mm. itsenäisen asioidenhoidon, asunnon säilyttämisen, työ- tai opiskelupaikkaan liittyvät järjestelyt samoin kuin oikeudenkäyntiin ja rikosseuraamuksen täytäntöönpanoon liittyvien asioiden läpikäynnin läheisten (ml. lasten) kanssa.

Tehostetun matkustuskiellon tai tutkinta-arestin paikka

Esityksen mukaan tehostettu matkustuskielto samoin kuin tutkinta-aresti voitaisiin toteuttaa velvoitteena pysyä asunnossa tai muussa asumiseen soveltuvassa paikassa, kuten asuntolassa, hoitolaitoksessa tai näihin rinnastettavassa paikassa (pakkokeinolaki, yksityiskohtaiset perustelut 2 luku 12 a § ja 5 luku 1 a §). On perusteltua, että myös muut paikat kuin varsinainen asunto tulevat kyseeseen. Pääsääntöisesti kuitenkin edellytyksenä on asunto, mikä merkitsee sitä, että vankilaan joutuisivat huono-osaisimmat asunnottomat rikoksesta epäillyt.

Päihdehoito

Päihdehoitoa ei esitetä tuomioistuimen määräämäksi tutkintavankeuden vaihtoehdoksi. Tätä perustellaan resursseilla, kustannustenjaon hankaluuksilla sekä karttamis-, vaikeuttamis- ja jatkamisvaaran torjumistarpeilla (s. 62). Suurella osalla tutkintavankeuteen joutuvista on päihteiden käyttöön liittyviä ongelmia samoin kuin on rangaistusta suorittavillakin. Ovatko nämä sellaisia syitä, jotka voivat estää usein tarpeellisen päihdehoidon?

Epäselväksi jää, mitä matkustuskiellon tai tutkinta-arestin toteuttamisella hoitolaitoksessa tarkoitetaan. Esityksessä viitataan nykyiseen pakkokeinolakiin, jossa **matkustuskieltoon määrätty** voidaan velvoittaa oleskelemaan laitoksessa tai sairaalassa, jossa hän on ennestään tai johon hänet otetaan (pakkokeinolaki 5 luku 2 § 5 kohta). Voiko kyseeseen tulla päihdehoitolaitos, esimerkiksi tilanteessa, jossa henkilö on jo päihdehoitolaitoksessa tai on sinne menossa?

Perhe ja lapset

Sekä tehostettu matkustuskielto että tutkinta-aresti olisivat pääsääntöisesti kotona suoritettavia, jolloin ne väistämättä vaikuttavat myös perheen ja lasten elämään. Esityksen mukaan valvontahenkilöstö kävisi rikoksesta epäillyn kotona kaksi kertaa, muut tapaamiset olisi mahdollista sopia muualla (s. 88). Rikoksesta epäillylle tulisi kuitenkin päivittäin pitkä asunnossa pysymisaika ja rajoitettu liikkumisvapaus, mikä väistämättä vaikuttaa myös perheen ja lasten elämään.

Perustuslakivaliokunta on katsonut lausunnoissaan (valvotusta koevapaudesta ja valvontarangaistuksesta), että lyhytaikaiset ja tarkkarajaiset käynnit kotirauhan piirissä voidaan perustaa tuomitun ja asunnossa asuvien suostumukseen. Esityksessä on kuitenkin lähdetty siitä, että koska valvonta kohdistuu rikoksesta epäillyn asunnossa pysymisvelvoitteen ja liikkumisrajoitteiden valvontaan eikä kohdistu välittömästi kotirauhan suojaan, muiden asunnossa asuvien suostumusta ei tarvita.

Kun rikoksesta epäilty tekee itse selvityksen elämäntilanteestaan tuomioistuimelle, perheen ja lasten tilannetta ei yksikään viranomainen selvitä eikä heidän suostumustaan kysytä. Mahdollinen lähisuhdeväkivalta tai rikoksesta epäillyn päihdeongelma jäävät myös piiloon.

YK:n lapsen oikeuksien komitea on todennut, että *'[j]otta täytäntöönpanotoimenpiteiden osalta voitaisiin taata, että lapsen etu otetaan ensisijaisesti huomioon lainsäädännössä, tarvitaan jatkuvaa lapsen oikeuksiin kohdistuvien vaikutusten arviointia'*¹.

Poliisivankilassa oloaika

Kriminaalihuollon tukisäätiö pitää erittäin hyvänä sitä, että tutkintavankien säilyttäminen poliisin tiloissa vähennettäisiin minimiin. Olosuhteet eivät poliisivankiloissa vastaa vankeudelle asetettavia vaatimuksia, mistä CPT on antanut useita huomautuksia Suomelle. Esityksen mukaan jatkossa tutkintavangit sijoitettaisiin ensi sijassa tutkintavankilaan. Tietyissä tilanteissa olisi kuitenkin mahdollista sijoittaa tutkintavanki poliisivankilaan tuomioistuimen päätöksellä seitsemäksi vuorokaudeksi ja tätä aikaa voitaisiin tuomioistuimen päätöksellä pidentää turvallisuuteen tai erillään pitämiseen liittyvästä painavasta syystä. (Tutkintavankeuslaki 2 luku 1 §, yksityiskohtaiset perustelut)

CPT:n lähtökohta on ollut Euroopan Neuvoston vankilasääntö 10.2, jonka mukaan tutkintavankeja tulisi lähtökohtaisesti pitää ainoastaan vankiloissa, jotka on varattu tähän ryhmään kuuluville vangeille. Poliisivankiloissa rikoksesta epäiltyjä voidaan CPT:n mukaan pitää korkeintaan neljä vuorokautta, koska poliisivankiloissa ei ole mahdollisuuksia ulkoiluun eikä virikkeelliseen toimintaan. Poliisivankilassa pitäminen on myös ristiriidassa sen kansainvälisen vaatimuksen kanssa, että rikosta tutkiva viranomainen säilyttää rikoksesta epäiltyä (Pajujoja 22.2.2016)².

Kriminaalihuollon tukisäätiö suhtautuu huomattavalla varauksella ehdotukseen, että tutkintavankien pitoaika poliisivankilassa esitetään pidennettäväksi seitsemää vuorokautta pidemmäksi. On tärkeää varmistaa, ettei mahdollisuus pidentää poliisivankilassa pidettyä aikaa mahdollista nykyisen tilanteen

¹ CRC/GC/C/14 (2013), kohta 35.

² Jussi Pajujoja: Kansainväliset tarkastuselimet haastavat ylimmän laillisuusvalvonnan. Asiantuntija-artikkeli Edilexissä 22-2-2016.

jatkumista. Lisäksi on hyvä huomioida, että ennen tutkintavankeutta rikoksesta epäilty on todennäköisesti viettänyt poliisivankilassa kiinnioton ja pidättämisen maksimiaikamäärät.

Videon hyödyntäminen

Tutkintavankiloiden sijainnin pelätään esityksen mukaan mm. vaikeuttavan esitutkintaa ja lisäävän esitutkinnan kustannuksia (s. 68). Pitkien etäisyyksien takia on syytä lisätä videoneuvottelumahdollisuuksia ja myös kouluttaa henkilökuntaa videolaitteiden käyttöön.

Esityksen perusteluissa todettiin myös, että erityisesti Pohjois-Suomessa vangit haluavat monesti itse jäädä poliisivankilaan, jotta omaiset eivät olisi niin pitkän välimatkan päässä (s. 69). Vankeus- ja tutkintavankeuslakien uudistuksessa mahdollistettiin vangin ja hänen läheistensä yhteydenpito myös videoteitse. Kokemuksemme mukaan vankilat käyttävät vankien yhteydenpidossa videomahdollisuutta erittäin vähän, jos ollenkaan. Tämän mahdollisuuden vieminen käytäntöön voisi osaltaan auttaa esitettyyn ongelmaan.

Muuta

Esityksessä mainittiin Rikosseuraamuslaitoksen lisäresurssien tarpeissa myös lisääntyvät oikeudenkäyntikuljetukset. Olisiko nyt olisi aika saattaa loppuun vankikuljetusten uudistus ja siirtää kuljetukset yksityisesti toteutettaviksi?

Kriminaalihuollon tukisäätiö pitää myönteisenä, että lievistä arestin rikkomisista seuraisi ensin varoitus, jolloin epäillyllä on vielä mahdollisuus onnistua jatkossa. Samoin on perusteltua, että tutkinta-arestissa tai tehostetussa matkustuskiellossa vietetty aika esitetään huomioitavaksi vapaudenmenetyksinä.

Sanna Väyrynen
Toiminnanjohtaja

Marjatta Kaurala
Kriminaaliasiamies

